

Østmarkas Venner gjennom 20 år

Av Tor Dagle

«Den grønne bølgen» ble ikke født på 1970-tallet, i hvert fall ikke i Norge. «Den grønne bølgen» så dagens lys 10 år tidligere. Den 8. november 1966 førte forståelsen for naturverdiene til at foreningen Østmarkas Venner ble skapt.

Det skjedde på Rustadsaga Kafé, der lokalene var stappfulle av interesserte mennesker da Reidar Eriksen fra Vålerenga på vegne av en initiativgruppe kunne ønske velkommen. Etter 2 timers debatt ble foreningen konstituert, med Eriksen som formann, og med ytterligere 8 i styret.

Nå – 20 år senere – er det tankevekkende å se hva initiativtakerne la vekt på av oppgaver for foreningen og hvor riktig de bedømte utviklingen som skulle komme. I følge Nordstrands Blad krevde den nystartede forening at det måtte fastsettes en byggegrense så marka ble skånet mest mulig. Det var viktig å hindre at marka ble ødelagt ved for store inngrep, for eksempel ved snauhogst. Foreningen ville medvirke til at det innledes et regionalt samarbeid for å sikre marka på de forskjellige kanter. Det måtte kreves at de planlagte turveier ble en realitet. Dyrelivet måtte bli fredet, mente Østmarkas Venner for 20 år siden.

I denne artikkelen skal vi med harelabb fare gjennom det som senere har skjedd i foreningens levetid. Gjennomgangen vil vise at ØV har vært helt nødvendig for utviklingen – og at arbeidet både har gitt seire og nederlag.

Boligbyggingen som trussel

Når vi forflytter oss tilbake til midten av 1960-tallet, kan man ikke komme forbi boligbyggingen som en helt dominerende politisk kraft i Oslo-området. Den gang eksisterte det fortsatt et underskudd på boliger, og det sentrale stridsspørsmål var hvilke politiske retningslinjer som ville kunne fremme boligbyggingen mest. Boligbygging krevde imidlertid arealer, og det var tydelig at utbyggerne var interessert i Østmarka. I de første etterkrigsårene var da også deler av Østmarka tatt i bruk for boligbygging, vesentlig på Oslo-siden. På midten av 1960-tallet så man imidlertid hvordan utbyggerinteressene også hadde fått øye for mulighetene både i Lørenskog og Rælingen. Det førte til at ØV fikk en særskilt Romeriksgruppe i 1970.

Allerede i den første årsberetningen som foreningen fikk laget, for 1968, forteller styret at man arbeidet for å få fastlagt endelige byggegrenser mot Østmarka. Det gjaldt i samtlige kommuner rundt marka, understreket styret. Særlig nevnte man i årsberetningen at slike byggegrenser er ønskelige i Lørenskog, der OBOS har eiendommer og planer som ville være skadelige for marka. I denne forbindelse fikk ØV i 1968 med seg ordfører og bygnings sjef i Lørenskog på befaring. Skal man dømme etter hva som i de senere år har skjedd i Lørenskog, må møtet ha vært vellykket. Sett med ØV-øyne har utviklingen i Lørenskog stort sett vært akseptabel senere. Politikerne i Lørenskog har svært ofte gitt uttrykk for oppfatninger som deles av ØV.

Også i 1969 var styret svært aktivt i arbeidet for vern av marka. Grenseutvalget utførte en kjempejobb ved at det – delvis i samarbeid med myndighetene – fikk laget en status-oversikt over grenser og forhold i Østmarka slik de den gang var. Oversikten omfattet både Oslo og nabo-kommunene Enebakk, Ski, Rælingen og Lørenskog.

Det første virkelig store og utadvendte fremstøt for å sikre marka mot det sterke urbane presset skjedde i 1970. Daværende formann Nils Egger kunne sette sitt navn under et brev – fremsendt gjennom Oslo og Omegn Friluftsråd – til Oslo friluftsnemnd om «sikring av marka». I brevet ble påpekt de sterke interesser som den gang ønsket å benytte Østmarka til utbyggingsformål.

Man ba om tilslutning fra friluftsnemnda til et 7-punkts handlingsprogram. Programmet tok sikte på å stanse videre ukontrollert utnyttelse av marka inntil man hadde utarbeidet en langtidsplan for områdene. Spesielt uttrykte styret i ØV ønsket om grenselinjer for de mest utsatte områdene. Brevet hadde diverse bilag hvor man forsøkte å definere forskjellige begreper i naturforvaltningen og når det gjaldt adkomstmuligheter. Styret advarte samtidig mot et bystyrevedtak om en påtenkt 300 kV kraftlinje gjennom marka.

I 1971 fikk ØV, sammen med andre interesserte, tilsendt fra kommunal- og arbeidsdepartementet en plan for Oslo-marka. Planen hadde som intensjon å fastsette den fremtidige avgrensning av marka mot tettstedsbebyggelsen – og å begrense bruken av marka til veier, kraftgater m.v. Likeledes skulle planen ta for seg bruken av marka som skogbruks-, rekreasjons- og naturområde.

Det er selvsagt unødvendig å fortelle at ØV hilste departementets initiativ med glede, selv om man hadde kritiske bemerkninger både til detaljer i planen og til sammensetningen av et påtenkt råd i forbindelse med planen.

Etter departementets utspill deltok ØV i utarbeidelsen av friluftsplaner for Østmarka og Sørmarka. Dette veldige arbeid ble koordinert av Oslo og Omland Friluftsråd.

Planen var ferdig våren 1972. I «Nytt fra Østmarka 1972» redegjorde ØV for denne planen – og undersreket at den ville danne grunnlaget for foreningens videre arbeid med sikte på å sikre Østmarka for friluftsfornål.

I samme brosjyre redegjorde styret for en plan utarbeidet av Oslo skogvesen med sikte på flerbruk av kommuneskogene – og ØVs syn på dette. Styret i ØV understreket at man fant det ganske merkelig at skogvesenet utarbeidet en slik plan uten å være i kontakt med frilufsorganisasjonene.

I 1972 ble det kjent at myndighetene arbeidet med en midlertidig lov om forbud mot tiltak og inngrep i friluftsområder inntil byer og større tettsteder. Denne lov kom imidlertid aldri.

Året etter vedtok imidlertid Oslo en stadfestelse av grenser mot Østmarka, noe ØV hilste med glede. Tiltaket førte til at foreningen tilskrev Lørenskog, Rælingen og Enebakk med forslag om å gjøre det samme. Brevet fikk bred publisitet i pressen.

I årsmeldingen for 1972 tegnet foreningens meget aktive medlem Kjell Åbyholm et malende bilde av Østmarkas situasjon og fremtid. Han sluttet sin artikkel med følgende appell:

«Østmarka med sitt nåværende areal er allerede liten nok, og om 15–20 år burde den være dobbelt så stor for å kunne dekke de arealnormer man i dag opererer med. Man kan med andre ord allerede nå forutsette faren for et sterkt **forbruk** av Østmarka.»

I løpet av 1973 spredte dysterhet for fremtiden seg blant ØV-tilitsmennene. I «NYTT fra Østmarka 1973» skrev formann Ketil Malmo at det nylig opprettede Miljøverndepartementet viste liten evne til å hindre skjebnesvangre inngrep i Østmarka mens arbeidet med en flerbruksplan pågår i det

samme departement. Ofte fant uheldige inngrep sted uten at noen visste om disse før det var for sent.

På årsmøtet 1975 kom dette tydelig fram. Formannen i Romeriksgruppen, Henrik Lundgaard, uttalte der at Rælingsåsen måtte anses for tapt for Østmarka på grunn av boligbyggingen. Samme sommer raserte anleggs-maskinene blant annet den gamle Kongeveien, et veianlegg bygget i middelalderen og som var et viktig fortidsminne. Det overrasker vel ingen om man forteller at ØV fra kommunalt hold hadde fått forsikring om at Kongeveien ikke skulle røres.

Da ØV i 1976 kunne feire sitt 10-års jubileum, forelå altså tre ulike planer for fremtidig utnyttelse av Østmarka. Det var:

- Oslo og Omland Friluftsråds plan av 1972.
- Oslo skogvesens flerbruksplan vedtatt av bystyret i 1974.
- En plan fra Miljøverndepartementet om flerbruk av hele Oslomarka, fremsatt sommeren 1975.

ØV hadde da gjennom sitt styre gitt utvetydig tilslutning til Oslo og Omlands plan og til forslag til «Lov om vern av Oslomarka». Dette lovforslaget var en konsekvens av Miljøverndepartementets plan, fordi det eksisterende lovverk (byggningslov, skogproduksjonslov, naturvernlov, friluftslav, m.v.) etter Justisdepartementets vurdering ikke ville strekke til dersom departementets flerbruksplan skulle kunne gjennomføres.

Det norske demokratis svake evne til å handle ble i de neste årene demonstrert med stor tydelighet. Miljøverndepartementets plan ble sendt ut til høring, og mens støynivået økte, sank den politiske vilje til å treffe vedtak. I «NYTT fra Østmarka 1980» konstaterte formannen, Yngvar Gotaas, at i mellomtiden spiste bebyggelsen seg bit for bit innover i Østmarka.

I 1982 begynte tåken å lette fra det politiske landskap. Gjennom en pressemelding lot regjeringen det bli kjent at den **IKKE** aktet å sette fram forslag til noen særlov for Oslomarka. Forfatteren av denne artikkel, den gang ØV-formann, kunne da også kommentere regjeringens forslag slik:

«Regjeringen synes å være klar over den store verdi som Marka har, men den har ikke tatt konsekvensene av dette ved å foreslå tiltak som sikrer denne. At eksisterende lovgivning ikke er tilstrekkelig, burde være fastslått, både gjennom erfaringer i de årene dagens lovgivning har virket, og gjennom Justisdepartementets lovavdelings vurdering av dagens lovgivning som **ikke tilstrekkelig**.

Vi må således konstatere at regjeringen har fraskrevet seg sitt ansvar for å sikre marka med en åpenbar mangel på handlekraft på dette området.»

Regjeringens neste utspill var oppnevning av et rådgivende utvalg, Markarådet. Oppnevningen viste at naturverninteressene var oversett, og at hverken Oslo og Omland Friluftsråd, Østmarkas Venner eller andre lignende organisasjoner var funnet verdig til å gi regjeringen råd om forvaltningen av marka. De tradisjonelle utbyggingspolitikere som ble utpekt til Rådet, startet da også med å gi regjeringen råd om at en ny påtenkt 420 kilovolts kraftledning burde gå **gjennom** marka.

Tredje utspill fra regjeringen fant sted i 1984. Da la Miljøverndepartementet fram forslag til en marka-grense. Departementets intensjoner viste seg å være at det var den enkelte kommune som skulle sikre markagrensen

gjennom særskilt generalplanvedtekt etter bygningsloven. Østmarkas Venner reagerte sterkt imot regjeringens forslag. Vinteren 1985 aksjonerte foreningen med løpesedler, et åpent folkemøte og presseaksjon.

Nå ved foreningens 20-års jubileum er Østmarka fortsatt uten noe egentlig vern. Foreningens syn kommer utmerket til uttrykk i den orientering som for et år siden ble gitt i «NYTT fra Østmarka». Der het det:

«MARKAGRENSEN

Østmarkas Venner har i lange tider arbeidet for å få en best mulig sikring av arealene i Østmarka mot omdisponering til utbyggingsformål.

Vi har ment og trodd at dette er måten å gjøre det på, men når man ser hva Miljøverndepartementet, Markarådet og Fylkesmannen får til, er det ikke lett å bli overbevist.

Slik situasjonen er idag er det helt klart at Østmarka trues mest langs Østmarkas vestgrense, dvs. mot Follo-kommunene, Oslo og Lørenskog. I disse områder, særlig i Oslo, er det sterke interesser som presser på for å bygge boliger i Østmarka.

Også når det gjelder Enebakk og Rælingen er det selvsagt visse problemer knyttet til boligbygging i Marka, men i forhold til Oslo blir dette småtterier.

Vi er fortsatt ikke trygge på Oslo kommune som ønsker å stå fritt til å bygge boliger i stort antall i Østmarka dersom den føler behov for det. Og hva har miljøvernmyndighetene gjort for å redusere vår utrygghet?

Man har nok gjort mye, men spørsmålet er om vi av den grunn skal føle oss noe tryggere.

Det er i ferd med å utvikle seg en markagrense i alle de deler av Østmarka som ligger utenfor Oslo, men i Oslo vil man vente litt.

I Enebakk har kommunens frykt for en markagrense ført til at denne er plassert ikke i skogkanten – men inne i skogen. Fylkesmannen sier OK, Markarådet sier OK, nå er vi spente på hva Miljøverndepartementet og Regjering sier.

Kommunen har ikke behov for de arealer i Østmarka som blir liggende utenfor markagrensen til utbyggingsformål, men den er bl.a. redd for at det kan bli vanskelig f.eks. å anlegge lysløyper dersom alle arealer innlemmes i Marka. Dermed får vi en markagrense i Enebakk som ikke vil tjene det formål vi ønsker at den skal gjøre.

Østmarkas Venner ønsket et sterkt vern av Østmarka slik at Østmarka kan bevares som tur- og skogområde. Vi har ment at dette vern best kan skje ved en markagrense, men da må man også få en markagrense som fungerer.

Når får vi det?»

Den kjempestore kraftledning gjennom marka

I 1971 fikk ØV-styret kjennskap til at kraftmyndighetene arbeidet med planer om bygging av en ny stor kraftlinje gjennom Østmarka. Disse planene fastsatte størrelsen til 300 kilovolt (KV). I et brev til Kommunal- og arbeidsdepartementet advarte styret sterkt imot disse planene, som imidlertid Oslo bystyre godtok etter forslag fra Oslo Lysverker.

Det gikk imidlertid fem år før realistiske planer for føringen av denne kraftlinjen forelå. Høsten 1976 sendte Statskraftverkene ut til første gangs

Et lite glimt fra skituren som ble arrangert av Skiforeningen og Østmarkas Venner vinteren 1986.

høring forslag til alternative traseer fra Frogner i Sørums kommunen til Skullerud på Søndre Nordstrand og videre via Follo til Tegneby. Nå var linjen øket til 380 kV, og man forutsatte at den skulle være driftklar i 1982.

Så fort skulle det ikke gå - heldigvis - men galt gikk det i hvert fall. I oktober 1986 ble trasevalget endelig avgjort i statsråd. Venner av Østmarka kan gråte over avgjørelsen.

Men tilbake til 1976. I dette første forslag lanserte Statskraftverkene fire trasemuligheter gjennom Østmarka, det ene verre enn det andre. Traseene berørte noen av de mest brukte turområdene i marka, og selve kraftlinjen ville legge beslag på terreng i en bredde på ca. 40 meter. Mest ille var forslag om å føre kraftlinjen tvers gjennom Østmarka, fra Øyern i øst og vestover. Statskraftverkene hadde ikke tatt for seg noen mulighet til å føre kraftlinjen utenom marka.

Lanseringen av Statskraftverkernes traseer fikk ØV og de andre friluftsforsaksorganisasjonene til å mobilisere. Ikke minst reagerte man på det tverrgående traseforslag, som jo totalt ville ødelegge marka. Men dessuten var tanken om en ny kraftlinje gjennom marka uspiselig - uansett hvor den måtte komme. Linjen måtte kunne føres utenom. Gjennom brev, i møter og samtaler med kraftutbyggerne forsøkte ØV å fremskaffe en slik alternativ trase. I løpet av 1976 sluttet Oslo og Lørenskog kommuner seg til dette ønske.

Det kan i dag diskuteres hva det var som var årsaken, men i 1979 skjedde i hvert fall det fornuftige at Statskraftverkene, fremla forslag til en trase som i

det vesentligste gikk utenom Østmarka. I de senere drøftelser er denne trase blitt kalt «byalternativet». Dette traseforslag ble i september 1979 av styret i ØV karakterisert som «det eneste som kan aksepteres». Det faktum at forslag om å føre kraftlinjen på tvers av marka nå ble borte fra Statskraftverkernes papirer, må karakteriseres som en seier for ØV og de andre som hadde protestert kraftig mot dette.

I løpet av årene fra 1976 til 1979 var imidlertid kraftmyndighetenes krav til linjen øket fra 380 til 420 kV, landets største.

ØV-styrets standpunkt i trasevalget vakte misbilligelse hos mange som ellers var sterke venner av Østmarka. Årsaken var den lett forståelige at en linjeføring gjennom bebygde områder lett ville være både estetisk skjemmende og miljømessig ubehagelig.

Misbilligelsen førte imidlertid ikke til endringer av styrets standpunkt. På generalforsamlinger i de påfølgende år fikk de forskjellige styrene tillit for sitt arbeid på dette området. «NYTT fra Østmarka 1983» inneholdt da også en ytterst klargjørende utredning om hva «byalternativet» og markaalternativene ville bety på de forskjellige områder. Denne utgave av «NYTT» ble da også trykket i et betydelig større antall enn normalt og distribuert vidt om.

Foreningens tillitsmenn hadde i den verste kamptiden på begynnelsen av 1980-årene et betydelig antall møter med kraftutbyggere og politikere for å påvirke dem. Man tilskrev endog statsministeren og fikk hans hilsen tilbake.

Men det har ikke nytt. Selv om man fikk en ny regjering nå i foreningens jubileumsår, er det i dag grunn til gremmelse. For regjeringens valg besto i å føre den nye kraftlinjen parallelt med den gamle Røykås-Tegnebylinjen, fra Røykås til Blåsyn i Lørenskog. Ved Løkebrudalen skal linjen legges slik at dalen ikke blir berørt. Linjen går derfra inn i Oslo til Liåsen øst for Grønmo.

Formannen i Oslo og Omland Friluftsråd har kommentert avgjørelsen med ordene: «Vi er helt overkjørt. 10 års kamp for å bevare Østmarka er kjempet til ingen nytte.»

Vi, Østmarka Venner, føler det på samme måte. Vi kan bare beklage. Men at denne saken har lagt beslag på uhyggelig mye arbeid fra foreningens side, er det ingen tvil om.

Skogsdrift og veier

Den klassiske Østmarka-konflikten har i mange år vært motsetningen mellom friluftsfolket og skogbrukerne. La meg innledningsvis konstatere at nå i 1986 er denne motsetningen dempet adskillig ned selv om den er der. Årsaken er to-delt: For det første har friluftsfolket erkjent at selv om skogbrukernes handlinger kan være aldri så uvetlige - hva de sjelden er - vil Østmarka likevel etter en tid kunne bli bra igjen. Den urbane utnyttelse av marka, f.eks. til boligbygging, er imidlertid irreversibel. Det er derfor UT-BYGGING som representerer DEN STORE FAREN. Den andre årsaken er at skogbrukerne etter hvert er blitt flinkere til å ta hensyn til skogen som naturmiljø og til friluftsfolkets krav.

Men det har vært langt hit.

Leser man årsberetninger fra ØV og blar man i arkivene, dukker konflikt på konflikt med skogbrukets folk opp. I de første årene er syndebykkene oftest å finne i Oslo skogvesen. Det dreier seg om uvetlig hugst, ødeleggelse av stier og løyper, utdrenering av våtmiljøer og bygging av stor-dimensjonerte skogsbilveier. I de senere år har ØV ofte måtte rette søkelyset mot skogsdriften i Losbymarka og på Enebakk-siden.

Et skremmende eksempel på selvtekt i skogen representerte byggingen av en skogsbilvei i Badstudalen, i Losbyskogen. Veien var ikke tillatt bygget, og eieren ønsket åpenbart å stille samfunnet overfor et fullbyrdet faktum ved at han startet byggingen **innenfra**, slik at ingen skulle oppdage det før veien var ferdig. Det skjedde da også.

Landbruksdepartementet anmeldte saken til politiet. Romerike politikkammer sov seg gjennom den – og henla den deretter. Dette måtte selvsagt føre til at ØV-styret tilskrev statsadvokaten og påklaget politiets saksbehandling. Resultatet ble en lærepenge som politimesteren på Lillestrøm nok skal huske meget lenge: en ualminnelig hard kritikk for sommel, feil og mangler i politiets behandling av saken.

Men skaden var jo skjedd, grunneieren hadde fått sin vei i Badstudalen, uten tillatelse og uten straff. Sannsynligvis gjør han imidlertid ikke noe lignende en gang til. Politiet vil nok huske sin lekse på grunn av klagen fra ØV.

Et mylder av saker

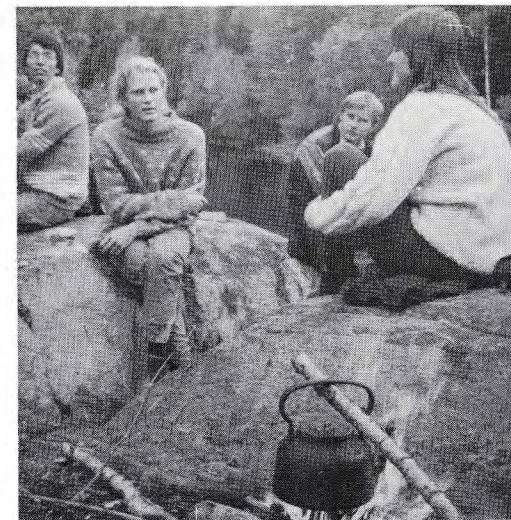
I løpet av de forløpne snes år er et mylder av saker blitt behandlet av Østmarkas Venner. Noen av dem har dimensjoner langt inn i en fjern fremtid. Arbeidet for opprettelse av naturreservater og landskapsvernområder i Østmarka hører så absolutt til denne gruppe. Foreningens tillitsmenn har – skulle man tro – bidratt med verdifulle synsmåter på utformingen av regelverk og avgrensning.

Men i tillegg er protokollene fulle av dagens mange middelstore og mindre problemer, og av arbeid for å sikre minnene om det Østmarka som en gang var. Tyve år er en såpass lang tid at konturene av hva som virkelig har vært nyttig, begynner å tegne seg. Samtidig er perioden ikke lenger enn at den samme medlemsstokken som i 1966 startet foreningen, stort sett fremdeles er aktiv og har hatt mulighet til å lære av det som har skjedd.

Den erfaring som først og fremst har avleiret seg er denne: Det trengs **venner av Østmarka** som kan stå bi når uvettfolket går til aksjon. Uvettfolket kan være velmenende og bra på alle måter. Resultatet om de får sin vilje vil likevel være at Østmarka stadig reduseres i forhold til det vi ønsker at den skal være: et viktig og verdifullt friluftseldorado – nå og i alle år framover.

Det vil bli nok av arbeidsoppgaver også i de neste tyve år. Skal vi – som jubileumspresang i 1986 – ønske oss en lovfestet avgrensning av Oslo-marka?

Ja, det ønsker vi oss!

Kaffirast ved Svartkulp.

Godt tilbud og god støtte til Østmarkas Venner

Den tidligere formann i Østmarkas Venner, Tor Dagle, sto som redaktør for «Natur og miljø i Oslo», – en bok utgitt av Universitetsforlaget i 1980. Den er laget på grunnlag av data samlet inn etter initiativ av Stadsfysikus i Oslo. Boka tar for seg alt fra dyrearter til forurensningsgrad i viktige gjennomfartsgater, fra støy i boligområder til fiskemuligheter i amrka, fra nedfallet av sur nedbør til morenemasser. Dataene er omsatt til aktuelt lesestoff for folk flest.

Østmarkas Venner har fått lov til å tilby «Natur og miljø i Oslo» til sine medlemmer for den symbolske sum av kr. 25,- (eks. porto). **Ved å kjøpe boka støtter du samtidig Østmarkas Venner.** Det er ikke så mange eksemplarer igjen, men ordtaket gjelder: «Den som kommer først til mølla, får først male!»

Til Østmarkas Venner, Postboks 548, Sentrum, 0105 Oslo 1.

Vennligst send meg

..... eks. av «Natur og miljø i Oslo» á kr. 25,- + porto i oppkrav.

Navn: .....

Adresse: .....

Godlia gård ved den planlagte skytebanen.

Østmarka under ostehøvelen

Høsten 1986 sprakte som et fargerikt jubelrop gjennom Østmarka. Jeg husker solblanke dager ved Nordre Skytten, med mild vind i luggen og kaffe på termosene. Utsyn sørover Elvåga, mot grønne lier spettet med flammende bjørkeholt.

Likevel ble denne høsten en mørk flekk i Østmarkas historie. Regjeringen vedtok å legge den nye 420 kV kraftledningen gjennom Marka etter det verst tenkelige alternativet: Gjennom Løkebrudalen og over Spinneren. Utsynet sørover Elvåga blir litt forandret: Nede i sørenden rager svære stålkolosser over furukronene.

Men det er mer skyts på lageret. Oslo Formannskap vedtok høsten 85 å anlegge en ny skytebane innenfor Godlia, mellom Svartkulp og Askevann. Skytestøyen vil runge godt over åsene: Prøveskytingen fortalte at vi kan vente å høre iltre skuddsalver helt inne ved Kastvangen og Blåsyna. I tillegg kommer vei, parkeringsplass og klubbhus. Løypa mellom Sandbakken og Østmarkakapellet kommer i skuddlinjen og må nedlegges.

Vi håper at det famøse formannskapsvedtaket blir omgjort av bystyret.

Oslo Vannskikrets vil også til skogs – nærmere bestemt til Lutvann hvor de ønsker å åpne vannskibane. Østmarkas Venner må melde pass for selve tankegangen: Vi klarer liksom ikke å forestille oss 200 hk. motor og vannski som framkomstmiddel på et lite skogsvann.

Ved Donsmåsan nær Bysetermåsan ønsker Heimevernet øvingsfelt. Får de gjennomslag for dette, må vi regne med skytestøy over store deler av Rausjømarka.

Skyting og vannskisport har en ting felles: **Aktiviteten drives av et fåtall, men støyen generer et flertall.** Østmarkas Venner kan ikke tolerere at Marka ødelegges bit for bit.

Badevann og drikkevann i Østmarka

Østmarka strekker seg over kommunegrensene for Oslo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk og Ski.

Sammenligner vi med Nordmarka, så er Østmarka forholdsvis liten, men flere og flere mennesker sogner til disse skogområdene. Snart er det en halv million, og for svært mange av oss bidrar Østmarka til å høyne livskvaliteten.

Året rundt innbyr marka til mange former for aktiviteter. Når det gjelder sommeraktiviteter, så har spesielt badelivet tiltatt da vannrestriksjonene i de senere år har blitt opphevet for flere vann.

De nevnte fem kommuner som har ansvaret for å ivareta Østmarka, nedlegger mye arbeid og penger for å opparbeide og tilrettelegge forholdene ved de forskjellige badevannene, slik at de kan være et godt tilbud til brukerne av marka.

Oslo kommune

I denne delen av marka kan folk glede seg over gode bademuligheter i Nøklevann, Skraperudtjern, Ulsrudvann og Lutvann. På spesielle steder er det opparbeidet strender hvor småbarn som ikke kan svømme har en langgrunn å bevege seg på, og de tilstøtende landområdene har grønne, myke plener. Disse badeplassene er lett tilgjengelige.

For øvrig er det bevisst lagt vekt på å bevare naturlandskapet så uberørt som mulig. Det er hogd litt på skjær og odder, og det er mange muligheter for markabrukerne å tilbringe sin fritid i vakre naturomgivelser nær vannet.

Dessverre er det problemer med hærverk som stadig gjentar seg. Dette gjelder spesielt på de badeplasser som er lett tilgjengelige i forbindelse med bil og motorsykkel. Kommunens folk nedlegger svært mye arbeid for å gi markabrukerne muligheter for rekreasjon og hygge i sin fritid, og de fleste gleder seg over dette tilbudet.

Det er synd at noen få med negativ innstilling skal ødelegge for så mange.

Lørenskog kommune

Sentrale badevann i denne delen av Østmarka er Langvann, Veslevann, Mønevann og deler av vannsystemet fra Nord-Elvåga. Kommunen samarbeider også med Rælingen kommune om badeplass ved Aamodtdammen.

Vannkvaliteten i badevannene er stort sett bra, men Langvann er noe forurenset, særlig av fosfater. Kommunen har derfor satt igang en fosfatkampanje for å høyne vannkvaliteten i Langvann.

Lørenskog kommune får nå sitt drikkevann fra Glomma, men Røyrivann og Drettvann er fremdeles belagt med restriksjoner, da kommunen foreløpig ønsker å bevare disse vann som sekundærkilder.

Litt av en kuriositet er det at hele Elvågavassdraget og Losbyvassdraget renner **nordover**.

Vedrørende atkomstveier og parkeringsplasser så har kommunen bevisst lagt vekt på at disse ikke skal gå inn i naturområdene ved badeplassene. Litt hærverk har forekommet, men stort sett har folk kunnet glede seg over gode bademuligheter i vakre og hyggelige omgivelser.

Rælingen kommune

Myrdammen og Aamodtdammen er aktuelle badeplasser i denne delen av Østmarka. Aamodtdammen er under opparbeiding, men badeplassen ved Myrdammen er vel tilrettelagt for både store og små brukere, og det er et yrende liv hele sommeren. Ved Myrdammen er det tilsynsvakt på den tiden av dagen det er mest folk.

Badeplassen har vært lite plaget av hærverk.

Nordbysjøen er foreløpig belagt med drikkevannsrestriksjoner.

Enebakk kommune

Kommunen har valgt å opparbeide badeplasser ved vann som ligger utenfor Østmarka. Ellers er det i denne del av marka fine bademuligheter i Rausjø, Mosjøen og den delen av Børtervann som ikke er belagt ved drikkevannsrestriksjoner.

Ski kommune

Her er det opparbeidet badeplasser ved Bråtetjern. For øvrig er dette tjernet i ferd med å gro igjen, og kommunens representanter vurderer hva som kan gjøres for å bedre forholdene.

Rolandsjøen og Setertjern benyttes også som badevann i disse områdene, men kommunen har ikke ansvar for tilrettelegging her.

Med tanke på rekreasjonsmuligheter så gir Østmarka også et godt badelivstilbud til brukerne.

I tillegg til de nevnte, sentrale badevann finner turgåere en mengde små vann og tjern i de indre deler av marka hvor det en varm sommerdag er fristende å avkjøle seg i uberørt natur. Østmarkas Venner synes det er svært verdifullt at det finnes slike naturperler av uberørte småvann der vi kan bade i urørt natur. Tilrettelagte badevann er også nødvendige, men hører mer naturlig hjemme i randsonen mellom Marka og byen.

Det er vårt ansvar som brukere av Marka å ta vare på den for framtida!

Forbrenningsanlegget på Klemetsrud

Lokalt er det få miljøsaker som blir så mye diskutert som utslippet fra REO, resirkulering- og forbrenningsanlegget på Klemetsrud. Det er luftforurensning fra søppelforbrenningen som opptar folk. Røyken er synlig, særlig i fuktig eller kaldt vær. At den hovedsakelig består av ørsmå, ufarlige vanndråper, er det ikke alle som tenker på. Synet skremmer når en vet at røyken også inneholder uønskede stoffer.

Er luften vi puster farlig? spør folk. Hvilke følger får utslippet av saltsyre? Hva med kvikksølv, kadmium og farlige dioksiner? - Før konsesjonssøknaden ble sendt og derfor lenge før driften startet, ble det satt igang målinger av luftforurensningene i distriktet. Gass- og metallkonsentrasjoner ble målt. De var alle lave og på et nivå som over Østlandet forøvrig. Videre ble det foretatt en vurdering av den forventede miljøbelastning. Beregningsgrunnlaget var oppgitte utslippstall og meteorologiske målinger i en høy mast ved Lofsrud.

Resultatet viste konsentrasjoner under anbefalte maksimale verdier og følgelig skulle det ikke bli noen fare for helsepåvirkninger i distriktet. Nedfallet var også vurdert til å bli akseptabelt.

Etter at driften kom igang for alvor, er det foretatt målinger både av skorsteinutslippet og i de berørte områder. Resultatene støtter de vurderingene som var foretatt tidligere. Det er fortsatt ingen grunn for engstelse for helsepåvirkning, heller ikke for økt korrosjon som følge av saltsyrenedfall.

Når det så ikke oppstår helseproblemer og nedfallet er godt under aksepterte verdier, hvorfor stiller så miljøvernmyndigheten krav om ytterligere rensing av utslippet? Svaret er at saltsyre bidrar til forsurening av naturmiljøet. Riktignok er bidraget fra REO-anlegget til forsureningen langt mindre enn bidrag fra andre kilder, kilder som for en stor del befinner seg utenfor Norge. Men vi er internasjonalt forpliktet til å feie for egen dør. I de aller seneste år er det utviklet nye rensemetoder som drastisk minsker saltsyreutslippet, samtidig som de også reduserer utslippet av en rekke andre uønskede stoffer betraktelig. Det er et slikt nytt renseanlegg som vil bli installert på REO. En slik utvikling vil vi i Østmarkas Venner hilse med glede, men det bør skje raskt. At forbrenningsanlegget også betyr mindre avfallsmengder til Grønmo søppelfyllplass, og mindre lukt og mindre forsøpling i ett av våre viktigste innfartsområder, ser vi på som verdifullt, men området Grønmo/Klemetsrud er så belastet med miljøpåvirkninger at vi ikke har råd til å vente lenge på de nødvendige forbedringer og utvidelser av REO-anlegget.

Ingen kuer i Østmarka eller Kuklemmer og kustinter

Før gikk kuer på beite rundt alle de gamle Østmark-plassene og -setrene. Nå er plassene og setrene borte - og kuene også. Tre rare navn står igjen.

Går du fra nordvestbredden av Knuttjern opp til Haugerkollen, er du kanskje på setervei fra gården Skullerud i Lørenskog til Skullerudseter. Er du heldig, finner du restene av en bratt vei som går over en bergnebb. Stinte eller stint het en slik bergnebb i gamle dager. Vi må vel anta at å komme over denne knausen var særlig slitsomt for kuene, både oppover og nedover - iallefall har den fått navnet **Kustinta**.

Går du nordover fra Sarabråten opp til bakken som kommer fra Krottjern, og så svinger ned til Lutvangen, da har du gått **Kuklemdalen**. I denne trange dalen har mangen ku kommet i klemme, hvis vi tyder navnet riktig.

Samme problem har nok kuene hatt på den motsatte kant av Østmarka. Står du i sydenden av Rolandsjøen og vender deg mot høyden i øst, da ser du nemlig en ås med et lignende navn: **Kuklamåsen**.

Hvis du kjenner noe til disse navnene og har noe å fortelle om dem, vil Østmarkas Venners bevaringsutvalg gjerne høre fra deg.

Hva er skrevet om Østmarka?

For en tid siden skrev Østmarkas Venner et brev til Statens bibliotek-høyskole. Vi antydte at det ville være nyttig om noen av skolens elever valgte som hovedoppgave å lage en bibliografi over Østmarka. Nå er bibliografien kommet. Den er utarbeidet av Trude Bendiksen, Nina Tandberg Svendsen og Beate Thorbjørnsen og dekker Lillomarka, Sørmarka og Østmarka.

Her finner man henvisninger til mye av det som er skrevet om marka vår, og sannelig blir vi ikke fristet til å finne frem til stoffet – hvem kunne ikke tenke seg «En pinsetur i Østmarka på jakt etter Liseten» (1935) eller «Vinternatt på Halsjøkoia» (1946). Mye av stoffet er artikler i årbøker og tidsskrifter som f.eks. «Det spøkte på Sandbakken» som vi kan finne i Skogvesennytt 1983 og «Østmarken, et uoppdaget skiløperland» i Skiforeningens årbok 1914.

Bibliografien har også et avsnitt om skjønnlitteratur, og her finner man at både Asbjørn Dørumsgaard og Ragnhild Jølsen er diktere for Østmarkatravere.

Kanskje vi skulle ta oss en tur på Deichman?

Østmarkas Venner bekranset bautaen på Sarabråten som er satt opp til minne om unge Østmarka-Venner som ofret sitt liv for landet.

SISTE NYTT!

Lørdag den 8. november 1986 feiret Østmarkas Venner sitt 20-års jubileum på Skullerudstua. Snaut 30 inviterte gjester var tilstede under feiringen som ble gjennomført i uformell stil og med flere av deltakerne i turantrekk etter en forfriskende tur i Østmarka på forhånd.

Styret hadde lagt opp til at man skulle ha to hovedpunkter under arrangementer; først litt feiring av foreningens første 20 år og deretter en diskusjon om foreningens strategi for framtida.

Foreningen fikk mange gode hilsener fra Oslo og Omland Friluftsråd, Skiforeningen, Oslo kommuneskoger og andre tilstedeværende i en forsamling som representerte aktive Østmarks-Venner av mange slag.

Av Oslo og Omland Friluftsråd fikk ØV dessuten en lenge etterlengtet formannsklubbe. Østmarkas Venner fikk dessuten en gedigen pengegave på kr. 1000,- av to anonyme givere med lang fartstid i Østmarka. Foreningen takker for gavene!

Forsamlingen besto som nevnt av mange aktive Østmarks-Venner fra både tidligere tider og dagens aktivitet.

Foreningens formann takket alle venner for innsatsen, men framhevet likevel to personer som på en slik dag burde feires. De to var h.h.v. Reider Eriksen – foreningens stifter og første formann og Erik Sture Larre, kjent av alle som formann i Oslo og Omland Friluftsråd gjennom 20 år og friluftsrådets store aktivist gjennom tilsammen over 40 år. Sture Larre er nå ordfører i Oslo og Omland Friluftsråd. Formannen takket på vegne av Østmarka disse to spesielt for det framsyn og den innsats de har vist.

Under diskusjonen om den framtidige strategi for Østmarkas Venner ble flere punkter trukket fram, og vi gjengir dem punktvis her:

- Østmarkas Venner bør arbeide sterkere for vern av det kulturlandskap som nå trues av nedbygging og utbygging. Kulturminnene representerer betydelige verdier for friluftslivet.
- Østmarkas venner må bidra til at sammenhengen mellom boligbygging i sentrumsstrøkene sees i sammenheng med vern av Marka. Ønsker vi et vern av Marka mot videre utbygging må vi samtidig være pådrivere for en bedre utnyttelse av de allerede bebygde områder.
- Østmarka trenger flere entusiaster som kan delta i arbeidet med rydding av stier og løyper. Hvis dette arbeidet ikke følges opp vil vi snart ha bare maskinpreparerte skiløyper, og alle turgjengere vil holde seg til skogsbilveiene.

Skullerudstua hadde pyntet lokalene slik at det var hyggelig å jubilere der, maten var god, og som en liten spiss på arrangementet var det en kunst- og brukskunstutstilling i etasjen overfor der motiver og materialer så ut til å komme fra Østmarka.

Foreningen bør ha all mulig grunn til å være fornøyd med sitt jubileum!

Hyttene i Østmarka oppgir følgende åpningstider:

Elvågaseter er åpen for servering alle dager kl. 11–17. Dessuten kiosksalg kl. 17–22.

Mariholtet holder åpent onsdag til søndag kl. 10–17, i skisesongen mandag til fredag kl. 10–21, lørdag og søndag kl. 10–17.

Rustadsaga holder åpent tirsdag til søndag kl. 10–17.

Sandbakken holder åpent fredag, lørdag og søndag kl. 10–17, i skisesongen tirsdag til søndag kl. 10–17.

Skjelbreia holder varmestuen åpen i skisesongen. Det er alltid vakt på Skjelbreia.

Skullerudstua holder åpent mandag til torsdag kl. 11–21, lørdag kl. 11–17, søndag kl. 10–17.

Vangen holder åpent alle dager kl. 10–16.

Kr. 50,- pr. år for enk.medl. og kr. 150,- for organisasjoner.

Postgiro 2 04 01 29 Bankgiro 8200.42.87122

Adresse: Postboks 548 Sentrum, 0105 Oslo 1

Jeg ønsker å støtte
med mitt medlemskap.

Østmarkas Venner

Vær vennlig å sende meg innbetalingskort.

Navn (tydelig) .....

Adresse .....